

1. Wat moet en mag

Er is niet door de overheid vastgelegd hoe de school invulling moet geven aan de burgerschapsdoelen. Daar zijn we als school vrij in. Wettelijk staat alleen vast dat scholen actief burgerschap en sociale integratie moeten bevorderen. Dat biedt ons veel ruimte.

1.1 Wettelijk kader

In februari 2006 is de wet in werking getreden die de verplichting regelt om bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving. In de wetsartikelen is het volgende vastgelegd.

Het onderwijs....

- a) gaat er mede vanuit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving;
- b) is mede ingericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie en;
- c) is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdsgenoten.

1.2 Begrippen burgerschap en sociale integratie

Actief burgerschap kan omschreven worden als de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Meer toegepast op het onderwijs, sluit de omschrijving van het SLO* wat beter aan: Het zelfstandig verantwoordelijkheid nemen door leerlingen voor gemeenschapsbelangen binnen en/of buiten school.

*SLO: Stichting Leerplanontwikkeling Nederland.

Met sociale integratie wordt deelname aan de samenleving bedoeld. In het onderwijs gaat het erom dat leerlingen voorbereid worden op participatie en leren deelnemen aan de samenleving. Dat is niet exclusief voor leerlingen met een andere culturele achtergrond, maar is geldend voor alle leerlingen.

1.3 Domeinen

Bij burgerschapsvorming staan drie domeinen centraal, met de volgende verklaringen:

Democratie

Betreft kennis van de maatschappij, de democratische rechtstaat en de politieke besluitvorming en de spelregels en het gedrag dat daarbij past.

Participatie

Kennis van basiswaarden en mogelijkheden voor inspraak, vaardigheden en houdingen die nodig zijn om actief op school en in de samenleving mee te kunnen doen.

Identiteit

Verkennen van de eigen identiteit en die van anderen, waar sta ik en hoe maak ik dat waar?

1.4 Toezicht op naleving

Kwaliteitszorg

De Inspectie VO ziet er op toe werk te maken van de wettelijke verplichting, er wordt nagegaan of:

- in het schoolplan en de schoolgids een visie op burgerschap en sociale integratie wordt verwoord en/of wordt aangegeven hoe daaraan invulling wordt gegeven;
- verantwoording wordt gegeven van deze visie en de doelen die de school stelt;
- de resultaten geëvalueerd en gerealiseerd worden;
- afstemming is over risico's, ongewenste opvattingen en gedragingen, aandacht is voor de sociale context en hoe de school daar op inspeelt.

Het toezicht op naleving wordt (nog) niet met een oordeel uitgedrukt. Dat geldt overigens wel voor de mate waarin de school inspeelt op risico's. Scholen hebben eerst de ruimte gekregen om zich te bezinnen op hun visie, in het nieuwe toezichtkader wordt actief burgerschap wel in de beoordeling meegenomen.

Onderwijsaanbod

Het tweede aspect waaraan de inspectie aandacht besteedt betreft burgerschap in het onderwijsaanbod. Hier wordt nagegaan of het aanbod kan gelden als invulling van de wettelijk genoemde doelen als aanbrenge van burgerschap competenties, kennismaken met verschillende achtergronden van leeftijdsgenoten en besef ontwikkelen van een pluriforme samenleving. Het toezicht is op dit moment nog uitsluitend gericht op kennis van basiswaarden en het bevorderen van participatie in de democratische rechtstaat. Het gaat dan vooral om de vraag of het onderwijs niet in strijd is met de basiswaarden van onze democratische rechtstaat.

2. Visie op burgerschap

Waarom horen actief burgerschap en sociale integratie in het onderwijs thuis?

Op de eerste plaats omdat de school voor de leerlingen de meest directe vorm is waarin de samenleving zich manifesteert.

In de klas, in het schoolgebouw, op het schoolterrein, overal worden leerlingen dagelijks geconfronteerd met gedragingen en gebeurtenissen die een parallel hebben met de 'echte' samenleving zoals vriendschap, liefde, meningsverschillen, pestgedrag, groepsvorming, samenwerking en inspraak.

Op de tweede plaats wordt de leerling op school gestimuleerd voor zijn/haar mening en voor zichzelf op te komen, maar ook rekening te houden met de ander. Leerlingen worden zich bewust van hun sociale plichten en rechten.

2.1 Doelen burgerschap

1. Het bevorderen van sociale vaardigheden.
2. Aandacht voor de samenleving en de diversiteit, bevorderen van de betrokkenheid bij de samenleving.
3. Kennis van basiswaarden, bevorderen van participatie in de democratische rechtstaat.
4. De school als oefenplaats: de school brengt burgerschap en sociale integratie zelf in de praktijk.

2.2 Burgerschap en sociale integratie in relatie tot de kernwaarden

Kernwaarden openbaar onderwijs

Burgerschap gaat ook over de waarden die we delen, zodat we elkaar niet bestrijden maar juist versterken. De kernwaarden van het openbaar onderwijs sluiten daar perfect op aan en op de waarden die wij als school hanteren:

Iedereen welkom De openbare school staat open voor alle kinderen, ongeacht hun levensovertuiging, godsdienst, politieke gezindheid, afkomst, geslacht of seksuele geaardheid.	Waarden en normen De openbare school besteedt actief aandacht aan uiteenlopende levensbeschouwelijke, godsdienstige en maatschappelijke waarden.
Iedereen benoembaar Benoembaarheid op de openbare school staat open voor iedereen, ongeacht levensovertuiging, godsdienst, politieke gezindheid, afkomst, geslacht of seksuele geaardheid.	Van en voor de samenleving De openbare school is van en voor de samenleving en betreft leerlingen, ouders en personeelsleden actief bij de besluitvorming over doelstellingen en werkomstandigheden en stemt af met externe betrokkenen en belanghebbenden.
Wederzijds respect De openbare school houdt rekening met en gaat uit van wederzijds respect voor de levensbeschouwing of godsdienst van alle leerlingen, ouders en personeelsleden.	Levensbeschouwing en godsdienst De openbare school biedt de gelegenheid om levensbeschouwelijk vormings- of godsdienstonderwijs te volgen.

Kernwaarden Stellingwerf College

Vanuit onze visie is ervoor gekozen eigen kernwaarden: veiligheid, openheid, betrouwbaarheid en betrokkenheid te formuleren en uit te dragen. Daarmee wordt gewerkt aan een verbindende schoolcultuur. Op basis daarvan ontstaat een duidelijke identiteit en de mogelijkheid een wij-gevoel te creëren. Bij kernwaarden die wij uitdragen gaat het om waarden die gemeenschappelijk en voor ieder herkenbaar zijn en als basis dienen van wat ons bindt. Zodat het mogelijk is van elkaar te verschillen en tegelijk in harmonie samen te leven.

3. Burgerschap en integratie in de schoolpraktijk

In deze paragraaf wordt ingezoomd op waar we als school voor staan, welke activiteiten in onze school onder actief burgerschap en sociale integratie vallen en in de schoolpraktijk al zichtbaar zijn.

Sociale vaardigheden

Sociale vaardigheden, omgaan met elkaar en het bespreken van waarden en normen maken onderdeel uit van de *mentorlessen* en in de *mentorgesprekken*, en krijgen aandacht tijdens de *introductiedagen* aan het begin van het schooljaar.

De school verzorgt verschillende trainingen (*sociale vaardigheidstraining, alles onder controle*) als er grote belemmeringen zijn op dit gebied.

Samen leven op school

Bij burgerschap gaat het om samen leven. Samen leven in een omgeving en een maatschappij met andere mensen die je veelal niet kent en waar je je ook niet per se mee verbonden voelt. Daarentegen is de school een gemeenschap waar je de verbintenis juist wel voelt.

Onze brede scholengemeenschap op één locatie biedt de unieke gelegenheid aan leerlingen van vmbo t/m vwo om elkaar dagelijks te ontmoeten en met elkaar op te trekken, de school als ontmoetingsplaats. Zo gaan leerlingen van alle niveaus gezamenlijk op *werkweek* en zijn er jaarlijks *schoolbrede activiteiten*: *Leren = eindeloos, kerst- en examenactiviteiten* waar alle leerlingen aan deelnemen.

Het onderwijs heeft een belangrijke taak in het overbrengen van waarden en in het stimuleren van gedrag dat daarbij past. Daarbij horen bewust zijn van verschillen tussen elkaar, het respecteren van andermans idealen, geaardheid of cultuur.

Gemeenschappelijk onderschrijven we: vrijheid van meningsuiting, verdraagzaamheid, gelijkwaardigheid, afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie. Deze voorwaarden vormen de basis van de democratische rechtstaat. Ofschoon het algemeen geldend is, is naleving niet (altijd) van zelfsprekend.

De school kiest bewust voor de aandacht voor homotolerantie door ieder schooljaar activiteiten te organiseren op *Paarse Vrijdag* in december. Daarnaast is er sinds het schooljaar 2015/2016 een *gespreksgroep tolerantie* bestaande uit leerlingen en personeelsleden om dit thema bespreekbaar te maken in de school. Tijdens de jaarlijkse *Jeugdboekendag* worden via diverse workshops over maatschappelijke thema's behandeld.

Samenleving

Eén van de belangrijkste doelstellingen is leerlingen kennis te laten maken met diversiteit via leeftijdgenoten met een andere achtergrond, cultuur of levensovertuiging. Op scholen met een multiculturele schoolbevolking kan dat binnen school vormgegeven worden. Dat ligt minder voor de hand voor het Stellingwerf College, maar behoeft wel aandacht van ons.

Er zijn wel mogelijkheden via de huidige *uitwisselingsprogramma's* met het voortgezet onderwijs in *Aurich* (Duitsland) en *Ergli* (Estland).

Het leren 'samenleven' in een complexe maatschappij vraagt een actieve rol. Dat betekent voor leerlingen de bereidheid en het vermogen deel uit te kunnen maken van de gemeenschap en daar een bijdrage aan te leveren. Dat wordt o.a. teruggezien in de actieve deelname van leerlingen aan de *Reanimatietrainingen*.

Maatschappelijke stage is een mooi instrument om leerlingen een actieve bijdrage te laten leveren aan de samenleving en zo mede invulling te geven aan het domein participatie. Ofschoon de maatschappelijke stage geen wettelijke verplichting meer is, wordt het door ons belangrijk gevonden dat leerlingen al vroeg ervaring opdoen met vrijwilligerswerk. Alle leerlingen van de school nemen deel aan verschillende maatschappelijke stages gedurende hun schoolcarrière.

Burgerschapsvorming kan inhoudelijk heel goed verbonden worden met de *schoolvakken* geschiedenis, maatschappijleer, maar ook met talen en exacte vakken. *Gastlessen* bij de vakken geschiedenis en maatschappijleer maken leerlingen kennis met maatschappelijk thema's. Samen met *vluchtelingenwerk* Ooststellingwerf wordt het onderwerp 'vluchteling' behandeld.

Bij de vakken geschiedenis/ staatinrichting en maatschappijleer maakt het domein democratie onderdeel uit van het curriculum.

De school als oefenplaats

Naast maatschappelijke stages biedt de school leerlingen een oefenplaats via stages (in basis en kader), excursies, projecten, bedrijfsbezoek, debatteren, deelname Fries Jeugdparlement, etc.. De school is ook een oefenplaats om democratische besluitvorming te leren en te leren communiceren vanuit verschillende opvattingen en visies. Leerlingen kunnen participeren in de *leerlingenraad* en de *medezeggenschapsraad*. Het is de bedoeling om klankbordgroepen van leerlingen en ouders te benutten om een beter beeld te vormen wat leeft in de school.

Schooljaar 2015/2016 is gekozen voor de introductie van *schoolstewards* om leerlingen uit de bovenbouw een actievere rol te geven bij het surveilleren tijdens de pauze. Het doel is om het verantwoordelijkheidsbesef van leerlingen te vergroten. De schoolstewards (uit de voor examenklassen) worden hiervoor getraind, de inzet kan meegerekend worden als maatschappelijke stage.

Positive Behavior Support

Enige jaren geleden is Positive Behavior Support (PBS) geïntroduceerd in school. De positieve benadering vormt de basis van PBS. Om talenten optimaal te ontwikkelen en leerlingen te stimuleren tot goede leerresultaten is de binding tussen school, thuis en de leefomgeving van leerlingen van essentieel belang. Stimuleren van positief gedrag draagt bovendien bij aan een plezierig en veilig schoolklimaat.

In de afgelopen schooljaren is een uitvoerig programma aangeboden met: een lezing over gedrag, gezag en opvoeding door Micha de Winter, feedbacktrainingen voor alle medewerkers om te leren reflecteren op het eigen voorbeeldgedrag, de introductie van Be ready, projecten rond de schone en rookvrije school en teambesprekingen over kernwaarden.

Er wordt in school gewerkt vanuit het aanspreken van elkaar op gedrag, leren van fouten, gericht zijn op samen ontwikkelen en denken in oplossingen. Met het actief terugbrengen van het zwerfvuil en Be ready is een positieve omslag in het gedrag van leerlingen gerealiseerd.

Betrokkenheid van ouders

Betrokkenheid van ouders bij de school en het onderwijs wordt door ons belangrijk gevonden. Niet alleen vanwege een mogelijke taakverlichting en om af te stemmen over opvoeding en ondersteuning bij het leerproces, maar ook als uiting van burgerschap. De manier waarop kinderen worden grootgebracht kan groot verschil maken. Niet alleen voor hun eigen leven nu en tijdens de rest van hun bestaan. Maar ook voor de manier waarop mensen dagelijks met elkaar samenleven in allerlei sociale verbanden, voor de mate waarin ze bereid zijn actief te participeren in de gemeenschap, en uiteindelijk ook voor hun betrokkenheid bij het leven en de problemen van mensen elders in de wereld.

De betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van hun kind en de zorg voor een goed thuis-klimaat is van groot belang. In de opvoeding vullen ouders en school elkaar aan.

De ouderraad organiseert samen met de school een algemene ouderavond en klankbordgroep bijeenkomsten samen met ouders.

4. Concreet plan

Al eerder is in het voorwoord geformuleerd dat deze notitie bedoeld is als een bruikbaar beleidskader voor uitvoering en verdere ontwikkeling van actief burgerschap en sociale integratie.

Onze school staat absoluut niet met lege handen. De mogelijkheden die worden aangegrepen via diverse vakken en projecten, vanuit PBS en door de handhaving van maatschappelijke stages zijn goede voorbeelden.

Tijdens de bespreking (juni 2016) van de notitie met de werkgroep PBS kwam naar voren dat vanuit dit thema al heel veel plaatsvindt binnen de school, zoals aangegeven in paragraaf 3. Burgerschap en integratie in de schoolpraktijk. Dit is in school echter niet bij iedereen bekend. Het is daarom goed als de verschillende secties en initiatiefnemers zich meer zichtbaar maken en de verschillende thema's op dit gebied communiceren met elkaar, ook als stimulans.

Verder is geconstateerd dat het aspect van politieke participatie meer aandacht verdient en onze huisregels rond tolerantie een nieuwe update krijgen.

Voor de komende schooljaren 2016/2017 en 2017/2018 staan daarom de volgende, concrete acties gepland:

- er wordt een nieuw communicatiemiddel ontwikkeld om elkaar beter te informeren wat er speelt in school rond burgerschap en integratie;
- in het schooljaar 2016/2017 zal door middel van leerlingenverkiezingen politieke participatie weer nieuw leven ingeblazen worden;
- in samenwerking met de leerlingenraad wordt het thema tolerantie aan de huisregels toegevoegd.
- de PP die tijdens de introductie van het schooljaar wordt gebruikt, wordt herzien.

Wat scholen concreet doen rond actief burgerschap en integratie, wordt een belangrijk aspect in het nieuwe toezichtkader van de Inspectie VO. Daarom zal aan het eind van het schooljaar 2016/2017 een tussentijdse evaluatie plaatsvinden op basis van prestatiefactoren.

Deze evaluatie zal gericht zijn op tussentijdse informatie over:

- a) wat is bereikt (succes en falen);
- b) (mogelijk) tussentijds bijsturen;
- c) interne verantwoording.

**WAAROM
MOEILIK DOEN
ALS
HET SAMEN KAN**

Loesje

POSTBUS 1045

6801 BA ARNHEM

0302254758